

Flera gånger och i olika sammanhang har jag missionerat i frågan om hur man sätter rätt pluraländelse på ordet *judoka* på svenska. Till och med Språkrådet har tagit upp frågan och slår fast att det ska vara *judokor*. Ett helsvenskt alternativ är *judoutövare*.

SJF-Aktuellt publicerar här en artikel av **Tony Olsson**, som ger ytterligare perspektiv på detta ämne. Tony Olsson är mycket kunnig i såväl judo som i det japanska språket. Han har också varit ordförande i Svenska Judoförbundets Riksgraderingskommitté.

Alf Tornberg

Vad kallas de som tränar judo?

Text: Tony Olsson, fil kand i japanska (och tränar judo)

Jag har vid flera tillfällen - och kanske med en envishet i paritet med den hos riddaren från la Mancha - påpekat att vi borde låta bli att använda ordet "judoka". Det fyller egentligen ingen funktion i en svensk text, och när det används blir det nästan alltid fel.

"Judokor" på läger

Det är roligt att åka på judoläger. Jag hade länge sett fram emot årets sommarläger i Hunnebostrand med min gamle bekant Iura-sensei. Vi träffades första gången i samband med IJF:s tränarseminarium i Rom 2000 och året efter bjöd jag in honom till Göteborg för att hålla ett katalägar. Det var första gången han ledde judoträning i Sverige. Till min och andras stora glädje har han kommit tillbaka flera gånger sedan dess. Dessvärre kunde jag inte delta i årets läger i Hunnebostrand på grund av ett svårt ryggsnitt, men jag hörde efteråt att det var ett lyckat läger.

Kort efter lägret kunde man läsa en artikel i tidningen Bohuslänningen. I artikeln förekom ordet "judokor". Ordet "judoka" nämndes inte någonstans. Den läsare som inte visste särskilt mycket om judo eller svensk-japansk judoterminologi funderade nog över vad i hela friden "judokor" var för något.

En eller flera

Den som läser ordet "judokor" i en text och som redan känner till ordet "judoka" kan nog koppla ihop or-

den med varandra. Särskilt de som läst Alfs lärarrika och ofta återkommande små faktarutor i SJF-Aktuellt om deklinationer i svenskan borde göra denna association.

- En judoka - flera judokor
- Men den som inte gör det tänker nog i första hand så här:
- Flera judokor - en judoko

Den oinvigde läsaren har ju rimligen ingen chans att avgöra vad som är singularformen. Kor har visserligen blivit en alltmer sällsynt syn på de bohuslänska ängarna, men även de som inte ser dem dagligdags vet nog vad kor är. En ko borde alltså ligga närmare till hands än en/ett "ka", vad det nu skulle kunna vara.

Vad betyder ordet judoka?

I SJF-Aktuellt nr 9/2009 ([på www.judo.se](http://www.judo.se)) kan man läsa att:

"Judoka, är ett utländskt ord som betyder judoutövare [...] Man kan förstås använda det helsvenska judoutövare, [...]"

Judoka är förvisso ett utländskt ord. För att vara mer exakt är det ett japanskt ord. Det är också en

benämning på en person som tränar judo, men det används nästan aldrig i Japan. Betydelsen är nämligen snarast "judoexpert", eller "en person som har judo som sitt yrke" (och där är svenskarna lätt-räknade). Ändelsen /-ka/ används som yrkesbeteckning, t.ex i ord som seijika = politiker (seiji = politik).

Man kan undra varför vi i Sverige skall använda ett japanskt ord som inte används i Japan.

Vad säger man i Japan?

Det uttryck som vanligen används för att benämna judoutövare på japanska är "jūdō no senshū". Det används ungefär på samma sätt som "fotbollsspelare" i svenskan. Nu har jag inte hört att de som spelar i Gilleby IF (en mycket trevlig klubb) brukar kalla sig "fotbollsspelare" till vardags, utan även i det fallet tror jag att det är en benämning som mest används om mer eller mindre professionella idrottare. Det är alltså inte vem som helst som är "jūdō no senshū" heller. Det handlar om de som tävlar på (japansk) elitnivå (och där är svenskarna ännu mer lätt-räknade).

Men även om "jūdō no senshū" är det vanliga japanska uttrycket tror jag inte att det är något som skulle gå att lansera utanför Japan.

(forts.)

(forts.)

Vad säger Internationella Judofederationen, IJF?

Att det inte är oproblemiskt att använda ordet "judoka" uppmärksammades i ett protokoll från IJF-kongressen i Lausanne 1973. I protokollet gav man medlemsländerna rekommendationen att inte använda ordet "judoka" alls, utan i stället försöka hitta ett eget ord, motsvarande engelskans "judo player". Vidare skrev man att om ett sådant ord inte stod att finna på det egna språket kunde man använda det japanska ordet "judoka", men då alltid bifoga en förklaring.

Utdrag ur protokollet från IJF-kongressen i Lausanne 1973:

5. STATUTES, SPORTING CODE, CONTEST RULES, HANDBOOK, ETC.[...]

Page 11, Article 5, paragraphs 1 & 2
– The President explained to the Congress that the use of the Japanese word "judoka" posed certain problems since when the Statutes were first formulated, the authors did not seem to realise that the word had a specific meaning which indicates a certain minimum standard of ability. The Directing Committee, therefore, proposed a change in the English version to read "Judo player" and to a similar translation in the other languages. If no suitable word could be found, the Directing Committee proposed leaving the word as "judoka" but inserting a further explanation. The Congress AGREED with this proposed course of action.

Hur uttalas "judokor"?

Nu säger kanske någon att man måste tänka på uttalet – och då blir det rätt. Men är det så självklart? Det fungerar nog för dem som vet vad ordet betyder och hur det skall uttalas, men hur går det för dem som inte gör det? Texten skall väl kunna läsas av alla?

Ofta hör man personer som är verksamma inom svensk judo säga /jud'åka/, med tonlöst /j/ och betoning på /å/. På motsvarande sätt säger de nog /jud'åkor/.

Det bästa man kan säga om det uttalet är att det är ett försvenskat uttal.

Ett mer korrekt japanskt uttal är /dju:då:ka/, med tonande /dj/, långt /u:/, långt /å:/ och lika betoning på alla stavelser. Dessutom går man upp lite i tonhöjd på första stavelsen och återgår till normal tonhöjd på sista stavelsen. Allt detta är förstås svårt att återge i skrift.

Min gissning är att de som tränar judo förmodligen mer eller mindre utan att reflektera över det läser /jud'åkor/, medan den oinvidde rimligen läser judo som /judo/ och kor som /kor/.

Judo player - judospelare?

Som vi sett har IJF rekommenderat att man inte skall använda ordet judoka, utan man skall försöka hitta ett eget ord, motsvarande engelskans "judo player". Vad skulle då den svenska motsvarigheten till detta vara? Ibland hör man faktiskt en del personer i Sverige använda uttrycket "judospelare". Det är rimligen en direktöversättning av "judo player". Ett problem med direktöversättningar är att ett ord i ett språk täcker en viss mängd begrepp och används på vissa sätt, medan motsvarande ord i ett annat språk kan delvis täcka andra begrepp och delvis användas på andra sätt.

Ludwig Wittgenstein skriver i sin bok Filosofiska undersökningar om kunskap och språkbruk. Han menar (tror jag) att vissa ord kan man inte förstå på annat vis än genom deras sätt att användas. Som särskilt exempel använder han ordet spel. Wittgenstein räknar upp (§ 66) "brädspel, kortspel, bollspel, tävlingslekar. osv. [...] schack, tennis [...]". Han uppmanar läsaren att försöka finna någon gemensam egenskap hos alla dessa aktiviteter (det finns ingen) – och slutsatsen blir att det enda gemensamma är att man använder ordet spel eller spela när man talar om dessa aktiviteter. (Här får man nog tänka sig att det svenska ordet spel och dess tyska och engelska motsvarigheter används lite olika. Några av Witt-

gensteins exempel blir inte riktigt naturliga i svensk språkdräkt.)

För vår del kan vi i alla fall prova på följande vis och höra hur det låter:

1. En fotbollsspelare spelar fotboll.
2. En tennisspelare spelar tennis.
3. En judospelare "spelar judo" ???

Det sista exemplet får mig att tänka på sommaren 1976. Jag deltog då i ett judoläger i Norge. Vi bodde på en campingplats och där fanns förstås både lägerdeltagare och andra, "vanliga" campare. Vid ett tillfälle hamnade mina klubbkompisar från Uddevalla och jag i ett sällskap där vi inte kände någon sedan tidigare (jag vill minnas att levande gitarrmusik verkade lockande). Vi satt där och pratade och någon frågade en norsk flicka vilken judoklubb hon kom från. Svaret blev: "Jeg spiller ikke judo." Detta lät konstigt i våra öron och vi hade ganska roligt åt det. Jag tycker fortfarande att "spela judo" låter konstigt.

Vad ska man skriva då?

Om nu varken "judoka" eller "judospelare" är bra – vad skall man då skriva? Ett förslag är att använda helt vanliga ord - man kan skriva lägerdeltagare, tävlande, medlemmar etc. Det är inte nödvändigt att dessutom lägga till ordet judo överallt om det ändå framgår av sammanhanget. Ordet judoutövare kan också fungera, men kan möjligen uppfattas som lite konstlat.

Fördelen med att använda vanliga ord är att det blir lätt att skriva och lätt att läsa. Om man undviker ord som "judoka" slipper man problem med böjningsformer av japanska ord och vi som tränar judo slipper blandas med kor. Vad korna själva tycker får vi nog aldrig veta. ●

” Man kan undra varför vi i Sverige skall använda ett japanskt ord som inte används i Japan.